

Luuk van Middelaar

Covid-19 opent nieuw geopolitiek tijdperk

Z e zijn weer terug, de coronaklasseringen. Nu de besmettingscijfers in Nederland en de rest van Europa oplopen, de IC's ondanks alles weer met Covid-19-patiënten volstromen en nieuwe maatregelen een lockdown moeten voorkomen, krijgen de vergelijkende lijstjes weer hun urgentie uit voorjaar 2020. Hoe doen de buurlanden het? Wie voert mondkapen in? Hoe streng is de QR-schifting? Met welk vaccin mag je een landsgrens over? Wat zijn ieders inentingsgraad en sterftecijfers? Statistiek als houvast in onzekere tijden.

Maar het is meer dan dat, zegt de Portugese politiek denker Bruno Maçães in zijn stimulerende nieuwe boek *Geopolitics for the End Time*. De sportlijstjes en bijbehorende verslaggeverstoriek zijn een teken dat Covid-19 ons in een nieuw tijdperk brengt. De rauwe competitie tussen staten is terug. Multilaterale samenwerking verzwakt, zelfs waar ze hard nodig is, zoals voor volksgezondheid. Elk voor zich trokken Amerika, Europa en China in 2020 dezelfde conclusie: tijd om onze strategische afhankelijkheid te verminderen. De VS spreken van 'supply-chain-zekerheid', de EU van 'strategische autonomie' en China behandelt spelers op de binnenlandse markt voortaan anders dan internationaal opererende, onder de noemer 'duale circulatie'.

Met typerende bluf gaven de VS de operatie in maart 2020 een naam uit Star Trek mee: *Warp Speed*

I n de nieuwe wereldorde draait het om technologie en om toegang tot grondstoffen, energie, kennis. Die verandering was al een tijdje zichtbaar, maar volgens Maçães doet Covid-19 meer dan trends versnellen. De pandemie brengt ons - als voorbode van de klimaatcrisis - in een ander spel. We beseffen weer dat internationale machten niet in een 'lege ruimte' opereren, waarin ze het slechts met elkaar te stellen hebben; nee, hun confrontaties vinden plaats op de ene aarde, in een deels vijandige omgeving: de ongetemde natuur.

Het nietige coronavirus dat na een oversprong van dier op mens in 2019 miljarden levens op hun kop zet, herinnert hard aan deze natuurkrachten. Ook cyclonen, bosbranden en verwoestende regenbuien doen dat. Zo krijgt het voorvoegsel 'geo-' uit 'geopolitiek' in de pandemie en klimaatcrisis een nieuwe lading -

niet van ligging en territorium maar van gebondenheid aan de aarde.

Eén aarde, een gedeelde omgeving, maar elk land of machtsblok moet er met eigen technologie en listen het beste van maken, bijna als in een videogame met meerder spelers. Dit maakte de pandemie tot test en grote onthuller van nationale kwaliteiten en zwaktes. Maçães, oud-staatssecretaris Europese Zaken van Portugal (2013-2015), brak door als reiziger-intellectueel met boeken over de opkomst van Azië: *The Dawn of Eurasia* en *Belt & Road*. Hij schrijft met hetzelfde gemak over China, Singapore, Vietnam als over Spanje, Duitsland of de VS.

De auteur ziet het ongekende Amerikaanse talent om zelfs een grote ramp in fictie te veranderen. In maart 2020 vergeleek een Democratische senator het gebrek aan medisch beschermingsmateriaal met *Lord of the Flies*, de verfilmde dystopische roman van William Golding. Maçães: „De dingen voelden in Amerika aan als een rampenfilm. In Europa voelden ze eenvoudigweg als een ramp.”

E venmin als de pandemie zal de klimaatcrisis internationale samenwerking en harmonie brengen, voorspelt hij. Politiek conflict heeft echter niet enkel nadelen. Succes in de klimaatrace biedt macht en invloed. Ieders reputatie staat op het spel. Dit motiveert. De wil om te winnen heeft in de menselijke geschiedenis zeker zo veel technologische vernieuwing gebracht als de wens het goede te doen. Het is wellicht één reden dat China zich najaar 2020 committeerde aan klimaatneutraliteit in 2060. De EU verbindt het slagen van de 'Green Deal' aan haar internationale geloofwaardigheid.

Zo ook bracht de egoïstische Amerikaanse aanpak van de strijd tegen Covid-19 op zijn minst een geslaagde vaccinontwikkeling en -productie. Met typerende bluf gaf Trumps Washington deze operatie in maart 2020 een naam uit *Star Trek* mee: *Warp Speed*. Technologie als klassieke ontsnappingsroute uit de vijandige natuur. Hollywoodiaanse vertelkracht als bron van politieke energie.

Terugblikkend op de trage vaccinrespons van de EU, in vergelijking met de VS, erkende de Franse president Macron in maart van dit jaar: „We misten de ambitie, we misten de gekte om te zeggen: het is mogelijk, laten we ervoor gaan.” Technologische verbeeldingskracht, de moed om financiële en industriële risico's te nemen - in de postpandemische geopolitiek zijn het geen luxegoederen, maar levensnoodzakelijke troeven.